

ANTIDOTARIUM BAMBERGENSE

Incipiunt capitula.

- I. antidotum Diospoliten
- II. item Diospoliten
- III. item Diospoliten Gal[i]eni
- III. epithema diameliloti
- V. antidotum Maurentii
- VI. antidotum acharistus
- VII. antidotum diates<s>aron
- VIII. antidotum panchrestus
- VIII. antidotum podagricis
- X. antidotum milietis
- XL antidotum hieram probatam
- XII. antidotum hiera cathartica
- XIII. antidotum hiera quam dedi<t Rufinus>¹
- XIII. antidotum qui facit ad fortitudinem
- XV. antidotum sotera
- XVI. antidotum Apoll<on>ium
- XVII. antidotum Vestianum
- XVIII. antidotum hepaticis
- XVIII. antidotum Hadrianum
- XX. antidotum Gentilis
- XXI. antidotum diarubum
- XXII. antidotum diabolbon
- XXIII. antidotum diaphoreticus
- XXIII. antidotum picra Gal[l]eni
- XXV. antidotum hygia
- XXVI. antidotum paeonia
- XXVII. antidotum a[d]thanasi<a>
- XXVIII. antidotum theriace

¹In alcuni *capitula* (oltre a questo, cf. XXIII, XLIII e XLVII) per mancanza di spazio il copista si è trovato nell'impossibilità di riportare per intero le prime parole delle ricette indicizzate, che restituisco sulla base del testo delle medesime.

XXVIII. antidotum digestoria
 XXX. antidotum Salvianum
 XXXI. antidotum nephriticis
 XXXII. antidotum qui facit opisthotonicis
 XXXIII. antidotum diarceuthidas
 XXXIII. antidotum ad memoriam
 XXXV. antidotum hiera Ga[ga]l[li]en<i>
 XXXVI. antidotum climax
 XXXVII. antidotum hieralogadiu<m>
 XXXVIII. antidotum anicetus
 XXXVIII. antidotum paeonia <a>liter
 XL. antidotum Hadriani
 XLI. antidotum Hadriani
 XLII. antidotum Philonium
 XLIII. antidotum theodoretum
 XLIII. antidotum quae potio da<t> for<titudinem>
 XLV. antidotum diaprassium
 XLVI. antidotum lexyretus
 XLVII. antidotum noti[ti]a hiera Ga<lenni>
 XLVIII. antidotum hiera Archigenis
 XLVIII. confectio hiera Iusti
 L. confectio Cydoniati
 LI. item aliud Cydoniatum

Emplastrum crocera:² terebinthina<m>, galbano, Hammoniaco, [o]libano, croco per singulos pensos uncias duas, resina<m> uncias<s> sex, pice<m> libra<m> una<m>, cera<m> libra<m> una<m>, aceto sextario. Coque in caccabo novo tamdiu[m] dum aceto ardeat. Hepaticis, spleneticis seu ad alias infirmitates stomachi mirificum est.

²Dal momento che non compare nell'indice, si tratta evidentemente di una ricetta derivata da una fonte diversa e qui comunque inserita in quanto ritenuta utile per questa compilazione medica. Il medesimo discorso vale ovviamente per tutte le ricette contenute nella seconda parte dell'antidotario che seguono quella numerata LI (*Item aliud Cydoniatum*). Non si può dire con certezza se queste aggiunte siano dovute al copista che ha vergato il codice di Bamberg o se risalgano ad uno stadio precedente della tradizione.

Incipiunt antidota medicinalia et confectiones

I. Antidotum Diospoliten: cuminum pulver infusu<m> in aceto ÷ III, piper nigrum ÷ I, zingiber ÷ I, petroselino ÷ I, rutae folia ÷ I, nitrum ÷ I, mel quod sufficit.

II. Item antidotum Diospoliten: cuminum ÷ I, piper nigrum ʒ, zingiber ʒ, rutae viridis ʒ, nitrum ʒ, salis Hammoniacy Z II.

III. Item antidotum Diospoliten Gal[i]eni. Recipit haec: cuminum infusum in aceto acerrimo die et nocte et frixum tostatum ÷ II, zingiber ÷ I, piper ÷ II, rutae folia viridia ʒ I, nitri ʒ I, apii semen ʒ I, anethi semen ʒ I, saxifraga<m> ÷ I. Omnia tundes et com<m>isces in melle despumato et dabis cocleare plenum post cenam et super calida aqua bibat. Hoc autem facit ad stomachi dolorem, ad lateris, ventris vel intestinarum, hepaticis, splenicis, ad renum et vessicae vitia fortiter emendat, si vis trochiscos facere cum vino veteri Z singulas.

III. Epithema diamel<i>loti faciens stomachi<ci>s, hepaticis, splenicis, ad dolorem viscerum, hydropicis, hypochondriacis, peripleumonicis, nephriticis, ad nervorum compatiencia<m>, ad duricia<m> matricis, ad inflatione<m> et indigestiones stomachi[s] et frigidore<m> et ad omnia intrinsecus. Aloe<n> ÷ S, Hammoniacum ÷ II, storace<m> ÷ S, mastice<m> ÷ III, crocum ÷ I, absinthium ÷ II, oenantes ÷ I, oleo nardinum ÷ VI, oleo melino ÷ VI, cera<m> libra<s> duo, vinum ad terendas s[e]p<e>cies quod sufficit pro oleo Laurentino.

[III] <V>.³ Antidotum qui dicitur Maurentius faciens ad stomachi dolore<m> ex quo et duritiae nascuntur. Cocleare una dabis cum calida. Compescit dolorem autem saepius accepta, solvit etiam duritias, [e]scotosin capitis et gravedinem, relevat faucium indignationem similiter et compescit et cionidos rheuma et suspirio compescit et vocem denuo restituit et compunctione<m> sanat et tussem et hepaticis duritiam solvit et splenis indignatio digerit. Similiter his et compunctionem et tortionem intestinorum et quod pleuriti[ci]s dicitur statim accepta sanat. Dysentericis his in solio caldari mixta vino accepta convenit, si is febricitaverit cum aqua calida, his qui longio tempore

³Da questo punto e in tutta la prima parte dell'antidotario la numerazione progressiva indicata nell'indice non viene rispettata per via di una svista piuttosto comprensibile; ho ritenuto quindi opportuno ripristinarla.

aegrotant et qui cotidianas patiuntur vel biduanas vel tertianas data convenit. Sed et mulieribus quae non purgantur et commovet et mortuum sanguinem abortivum vero perversum sine aliquo periculo producit. Sed et post aborsum datum purgat et statim compescit dolorem, simul etiam inflationem et dolorem stomachi et ventositatem vel suffocationem, quod et mulieribus et viris fieri solet statim data. Omnia his quae de stomachi infirmitate nascuntur, data ergo cum calida, ut diximus, universa sanat, sed eos qui escam non retinent et acidum vel fumigosum ruptant per digestionem sanat. Nec non etiam infirmitatem curat quod hiera dicitur. Accipit autem haec: piper album ÷ I, zingiber ÷ I, petroselino ÷ II, ameos ⅔ VI, careum ⅔ decae et octo, libystici semen ⅔ decae et octo. Haec omnia tundis et cernis et mellis Attici pondera⁴ quatuor mittes, teris diligenter in mortario per dies quinque ad solem et colligis in vas stagneo sive vitreo.

V<I>. Antidotum charistus facit ad indignationem stomachi et ad lateris dolorem et ad renum dolorem, ad colicam, ad tertianas, ad quartanas et ad eos qui sanguinem vomunt et ad ventris dolorem, ad tortiones, ad eos qui non dormiunt. Facit et ad matricis dolorem vel ad mentis, facit ad scirrhosin, hepaticis, si gutta aceti in potione mittas. Confectio eius haec est: storace dr. quatuor, murra Trogodyte ⅔ quatuor, galbani ⅔ quatuor, opiu teneri ⅔ quatuor, cassia fistula ⅔ quatuor, amomu ⅔ quatuor, costu ⅔ quatuor, crocu ⅔ quatuor, piper nigrum ⅔ tres, piper longum ⅔ tres, castoreo ⅔ tres, folio ⅔ quatuor, mel despumatum quod sufficit. Sane qui accepturus est orciolum cum aqua calida in manibus teneat.

VI<I>. Antidotum diatessaron. Recipit haec: murrae, basilicae, aristolochia rotunda, bacas lauri et gentianae aequae ponderationem. Tinsa et cribellata in doliolo vitreo vel buxide reponis et, cum opus fuerit, ita dabis: diebus tres, quinque vel septem usque dum sanet ad universas veneniferas potiones toxicosque⁵ cum suco caulium et aqua calida, similiter et spleneticos, contra serpentium sane morsum et ad hydropicus, ad spalangionum, scorpionum, musaran et ad canis rabidi medicamentum vel pulvere imponis ad morbo regio, ad aurium dolorem, ad

⁴Non è raro in questo antidotario che siano state tralasciate in fase di ricopiatura intere sillabe o parti di parole.

⁵In questo punto il testo del codice appare viziato da falli di tradizione. Lo riporto qui in nota come è trådito: 'aduniversas · venenilesiferas · potiones · taxioso · quem · cū suco eqs.'. Può essere altorché possibile rinvenire in questo antidotario delle trasposizioni di parole o anche di singole lettere.

hepaticis, ad menstruam provocandam cum mulsa calida, sed ad menstrua apozema rutae, ad stomacho vero cū oxymelli.

VII<I>. Antidotum panchrestus: absinthium Ponticum ÷ I, ireos ÷ II ∅ sex, mur<ra>a<m> ÷ II ∅ sex, piper nigrum ∅ quat<tu>or, mellis despumati quod sufficit. Datur autem pleuriticis cum mulsa, auruginosis cum vino et melle, ad tertianas, ad pectoris dolorem, ad stomachum, ad menstrua provocanda et ad laesionem arteriarum et ad ingestionem cum oenomelli. Dabis magnitudinem nucis Po<n>ticae a<u>t Abellane.

VIII<I>. Antidotum podagricis de experimentis accipiendum Martio et Aprile mensibus cotidie, ut ipso anno parum et brevi tempore doleant: reupontico ÷ tres, costum, folio, gentianae, aristolochia<m> rotunda<m>, spica<m> nardi ana ÷ binas, amomu<m>, gama<n>drea<m>, vetonica<m>, acoru<m>, rutae agrestis radices, aristolochia<m> longa<m>, lauri bacas singulas. Dabis ∅ ternas cum aqua calida. Per urinam deducit<ur>.

[VIII] <X>. Milietis convenit podagricis et ad omnes causas nervorum vel neurotroto, id est qui<bus> inter nervum et musculus fistulam habent, ad scotomum capitis vel ad capitis dolore<m> et ad hepaticos et pleuriticos, ad p[l]e[u]ripleumonicos, ad spleneticos, ad dyspnoicos qui thoracem constrictam habent ita ut profocentur, ut vix respirent, ad hydropicos, ad auruginosus, ad colum, ad tortus et ad omnes typus et ad omnem periodum et cum rigorem danda ante una<m> hora<m> accensionis magnitudinem nucis Ponticae cum aqua calida. Confectio eius haec est: <thi>u[b]apyru, hyoscyam<um>, cardamomum, storace<m> calamite<n>, opium, murra<m> Trogl<od>yten ana ∅ octonas, crocum ∅ quat<tu>or, costi Arabici ∅ dece<m>, rutae siccae ∅ dece<m>, cassiae ∅ duodeci<m>, piper album ∅ triginta et tres. Haec omnia tunsā et cribellata colligis cum melle despumatum quod sufficit.

X<I>. Antidotum hieram probatam facit ad hepaticos, spleneticos, utilis est et ad renes et ad omnia, maxime ad melancholicus. Recipit haec: colocynthae enterione<n> ∅ sedeci<m>, d[i]acrydiu<m>, mastice<m>, zinziber ∅ terna, euphorbiu<m> ∅ dimidium, serpyllum, epithymum, piper nigru<m>, spica<m>, asaru<m>, anisu<m>, petroselino, apii semen, bacas lauri, gentiana<m>, rutae siccae, feniculi semen, herbae sabinae, costum, pulei<i>, hyssopi, cumini, saxifraga<m> ana ∅ terna, reuponticu<m> ∅ I, meu<m>

Ponticum ☉ I. Propter fortiora his corpora quae minus movent adde hellebori nigri ☉ tres, melius si albi hellebori mittas.

XI<I>. Antidotum hieram cathartica arteriace<n>, qui facit rheumaticis, synanchicis, <e>pil<ep>ticas, hepaticis, spleneticis, coeliacis et ad rigoris et ad calculo, ad vessicae dolorem, nephriticis et peripleumonicis. Huius magna virtus ad purgandum et ad capitis passiones, ad omnium serpentium mirabile est. Recipit: enteriones ☿ viginti, aristolochia<m>, apii semen, spica<m> nardi, petroselini, crocu<m>, cassia<m> ana ☿ decenas, trifolii acuti semen, cardamomi, arceuthidon, piper album ana ☿ quatuordecim<m>, stycados, chamaedryos, [s]p<r>assio, agni semen, bryonias, schoenanthu<m>, dauci semen, cuminu<m> Aet<hio>picum, scilla<m> assa<m>, rutae agrestis semen, lauri bacas, eryngiu<m>, libanu<m> ana ☿ quinque, opopanacis ☿ tres, scordiu<m> et folium ☿ quaternas, centauria<m> ☿ tres S, mellis despumatum quod sufficit. Da<n>tur ex eo antidotus ☿ tres cum oenomelle. Valde optimum et expertum est.

XII<I>. Antidotum hiera quam dedit Rufinus, quae utebatur ipse, sine periculum purgat, [faciem] faciens ad epilepticos et ad cephalaea<m> gravissima<m> prae ceteris passionibus, ad hemicranium, ad pleuriticis, pthisicis, nephriticis, colicis. Facit ad dolores antiquos, hepaticis, qui<bus> dicuntur molam habere, spleneticis, auruginosis, podagricis, arthriticis illis, his mundabis qui rheumatici[s] sunt, ad ventrem aut mulieribus quae non purgantur, ad eos qui timent carnis poenam, ad lumbricos sive elephantias et qui<bus> initiis impetiginis habent silvaticas, ad leprosus, ad alphas, id est qui<bus> varii sunt, ad et ventris purgationem: colocynthidem integro ☿ duo, piper nigru<m> ☿ duo, chamaedryos ☿ duo, crocu<m> ☿ una<m>, murra<m> ☿ una<m>, d[i]acrydiu<m> ☿ quatuor, sale Hammoniacy ☿ duo, aloē<n> ☿ duo, mastice<m> ☿ una<m>, euphorbio ☿ una<m>. Redactas in pulvere cum melle misces. Dabis his epilepticis diebus duodecim<m>, arth<r>iticis et podagricis diebus triginta, coclearia duo in mulsa infirmibus his. Quidam de relato istius hiera<m> elephanti<os>us recurasse[t] testatur.

XIII<I>. Antidotum qui facit ad fortitudinem sive ad dolorem totius corporis, quae utebatur Aurelianus imperator. Recipit haec: feniculi semen, cumini Thebaici, puleiu<m>, origanum, piper album, abrotonum, piper nigrum, herba<m> sabi<na><m>,

petroselini, citri semen, chamaedryos, cassia<m>, barba<m> Iovis, rapae semen, nardostachios, iunci semen, eupatorio, capsellae, cypero, trifolii semen, serpyllu<m> siccu<m>, gentiana<m>, aristolochia<m> longa<m>, rutae agrestis semen, ericae semen, armoraci<i> semen, quod alii rapistria dicunt, ana ÷ singulas, argimoniae radices, draconteae radices, acori radices ana semis uncias singulas, herbae salviae, sampsuchi, arnoglos<s>ae semen ÷. Haec omnia tundis et in pulvere lenis<s>imum redigis et cum melle Attico aut quod sine fumo fuerit, quod misces quantum sufficit, et reponis in doliolo vitreo et ponis ad solem menses quat<t>uor et dabis exinde hydropicis aut spleneticis aut hepaticis ante lucem in modum Abellanae aut fabae Cappadocis. Si febrerit <cum> calida aqua dabis ei[s], si non febrerit cum vino optimo dabis ei et facis eum pos<t> potionem cotidie vectari leniter. Et a Calendas Se<pte>mbri usque ad Calendas Iunii septe<m> dies per mense<m>, cottidie exinde accipiat, quia multo prode[e]st. Haec his antidotum facit: fortitudinem corporis praebet et dolore<m> stomachi tollet sive iocineris dolore<m> sive hepaticis vel spleniti<ci>s, tumore<m> aut dolore<m> renium sive cordis tollit, neque sciaticos erit neque latus ei dol<e>bit neque pulmonis, neque spasmodum patitur neque tussit neque coli dolore<m> patitur, ad dysenteria<m> aut hydropem, neque suspirium patitur, sive ad omnia cholera vel contra omnes humores et ad pectoris dolore<m> prodest.

[XIII]<XV>. Sotera. Recipit haec: murra<m> ÷ I ð I, anisu<m> ð II, schoenanthu<m> ð I S, piper nigrum ð nove<m>, cinnamomum ð I, storace<m> ð sex, hedy[o]chr[oc]um autem⁶ ð sex, selinu<m> ð viginti, costu<m> ð sex, crocu<m> ð quinque, cassia<m> <ð> quat<t>uor, sinonos Syriaci ð duodeci<m>, siseleos ð quat<t>uor, amomu<m> ð quat<t>uor, castoreum ð nove<m>, opiu<m> ð nove<m>, petroselino Macedonico ð qui<n>deci<m>, piper longum ð quat<t>uor, reuponticum ð quat<t>uor, mel quod sufficit. Hoc antidotum duritia<m> sanat non solum et motiones habentes, verum etiam ex aqua [u]et hydromelli datus ad capitis dolore<m> patientibus convenit et maniacis ex intervallum potui datus iuvat et validam phrenesem somnum delectabile. Cura<t> autem et dolorem aurium potui datum et oculorum et aliorum membrorum rheuma resistit. Dentium vero dolore<m> compescit. Anhelitum enim et omnem asthmam curat et tussem diuturna<m> curat, pleuriticis, pleumonicis et circa diaphragma doloris

⁶Il testo tràdito è il seguente: 'ydiocrocum · autē '. Non escludo, anche sulla base della collazione con una analoga ricetta del medesimo farmaco nell'*Antidotarium Augiense* (f. 8v), che il testo vada restituito piuttosto così: 'hedy[o]chru crocomag<ma>tem' (quest'ultima evidentemente forma latinizzata del greco κροκόμαγμα).

habentibus optime convenit, sputum subtilem conspissa^t facile^m et elevat cum hydromelli datus haemoptoycis. Cum oxymelli aut cum polygoni aut arnoglos^si sucum emendat autem stomachi fastidium, pausa^t et singultum et non continentes stomacho cibos et vomitum compescit et ^[ad] ventositatem et acidas eruptiones sanat. Convenit autem hepaticis, splenicis et ictericis et melancholicis. Phlegma vero per intestinum deponit et ad omnem passionem vessicae, au^t renum vel satyriasis maxime convenit. Pausa^t autem et dolore^m ilii vel coli, nihilominus et summum curat et paralyticis sive tremulosis, qui^{bus} etiam bibere non possunt per meatum curati cum apozema feni Graeci curat et dolore^m matricis sive post partum compescit et omnem dolore^m matricis non solum potui datum, sed et qui^{bus} rheumatizetur cum ^[in] vino calidum. Facit autem arth^riticis, podagricis, sciaticis sive venenosis animalibus percussis potui datum, curat et similiter unctis in loco in quo percussus fueriⁿt. Pausat enim febris verum etiam et morbum, sed et synochum febrientem cum aqua potui datus et omnes accessiones aegritudinum, qui per periodos fiunt, mirabiliter curat datus potui in modum Abellanae.

Trochiscus hedy[o]chru ma^gma^gtos:⁷ amomu^m [Z] Z XXII, murrae stac^ptes Z XLVII, cassia^m Z XXXVI, nardos^stachios Z XXXII, folio Z XII, croco Z XII, aspalath^ru^m Z XII, costo Z XII, schoenanthu^m Z X, calamo aromatico Z XII, balsamo Z XII, marum Z VIII, amaracu^m Z VIII, xylobalsamo Z VIII, asaru^m Z XII, phu Z XII, mastice^m Z octo, vinum sufficienter.

XV<I>. Antidotum Apollonium laicensis facit a^d dyspnoicos, orthopnoicos, ad tussis vetere^m et ad omnia et nec una virtute ei similaret, in quo quidem tertia parte die transisset, pausaret videas anhelitum et tussem et, si quid aliud fuerit doloris, non enim alio prodere nisi filio tuo. Datur enim Abellanae modum: cinnamomum Z V, hyoscyamu^m dragma^s quat^tuor, piper album dragmas dece^m, thiub^bapryu dragma^s tres, asaru^m dragma^s duo, nardostachios dragmas tres, cardamomum per ima, unde tollis ipsos interiores et iectas, dragma^s septem, murra^m optima^m dragma^s tres, opium dragma^s tres, crocum dragma^s septe^m, mel quod sufficit.

XVI<I>. Antidotum Vestianum facit ad dolore^m vessicae, ad difficultate^m urinae et ad renum dolore^m et ad capitis dolore^m et ad stomachi sive quae intrinsecus dolent:

⁷Occorre un'altra ricetta che non doveva fare parte del nucleo originario di questo antidotario.

cinnamomum Z IIII, murra<m> quinquaginta quinque, crocum quinquaginta quinque, nardostachios Z X, cassia<m> Z quatuor, schoenanthu<m> Z duo, costu<m> Z duo, piper albu<m> Z duo, propoleos Z tres, scordiu<m> Z tres, acoru<m> Z I S, dauco Z I, petroselino Z I, rosa<m> sicca<m> Z I, opobalsamu<m> Z, hyssopu<m> Z III, asaru<m> Z I S, meu<m> Z I S, cuminu<m> Aethiopicu<m> Z sex et mā., dracontium Z tres, marathru sperma Z tres, mel quod sufficit.

XVII<I>. Antidotum hepaticis. Recipe haec: crocu<m> ʒ, costu<m> ʒ, folia ʒ, spica<m> nardi ʒ, feni Graeci ʒ, petroselinu<m> ʒ, glycyrrhizae ʒ, eupatorium ʒ, cassia<m> ʒ, opio ʒ, storace<m> ʒ, mel quod sufficit. <Ad> typus ita ut ante hora<m> accessionis digesto stomacho detur. Etiam si ante dederis, incidet omnes aegritudines acutas et antiquas ut deponat humores noxius. In quibus autem non deponet, consumet, ita ad omnes causas maneat et cures: croco unciae sex, folio unciae sex, xylobalsamo unciae sex, amomu<m> unciae sex, asaru<m> unciae sex, murra<m> Troglodyten <unciae> sex, euphorbium unciae sex, absinthii Ponti flores unciae dece<m> et octo, cassia<m> ʒ, Celtica<m> ʒ, piper ʒ, petroselino ʒ, mastice<m> ÷ I S, aloen hepaticae ÷ I S, agarico ÷ I S, mellis optimi ʒ[ʒ] unum et libra<m> una<m>. Dabis cum mulsa calida, sano homini ʒ, infirmo unciae octo. Item violae semen ÷ I, murra<m> ÷ I simul contere et cum vino optimo quartar<i>um misce et subinde mulieri bibendum trade, cui sexto decimo (quidam sunt feminae qui menstrua differre desi[desi]derant propter aliquam occupatione<m>) caus[e]as his rebus uti convenit. Caprifici folia tenera vel cymas contere et cumini nigri hemina<m>, mulieri bibendum praebe haec et [ad] profluvium sanguinis reprimat.

XVIII<I>. Antidotum Hadrianu<m> qui facit ad omnes desperationes mortis, quem dabis in omnes causas fabae magnitudinis cum aqua calida, <he>pati dolentibus cum hydromelli aut condito, renes dolentibus sive colicis cum aqua superscripta calida sive aeruginosi<s> et febricitantibus cum aqua calida, epilepticis cum aqua calida, stomachicis cum <p>usca calida, aeruginosi<s> sive nephriticis cum vino albu<m>, [dolor] splenicis cum aqua calida. Dabis lapides in vessica habentibus, qui urina<m> cum tormento faciunt, cum apozema et qui<bus> ex perfrictione febrium patiuntur, tertianis sive quartanis, dabis ante hora<m> accessionis, dente<s> vero dolentibus et <ad> cara satis granum antidoti adpositum prodest, sanguine<m> excreantibus cum pusca frigida, sciaticis cum caroeno aut cum hydromelli, inflatione<m> patientibus cum aqua

calida. Omnem perfrictionem expellit. Menstrua mulieribus, quae plus minus expurgat, mirae celeritatis co[e]git, si detur cum apozema[s] feni Graeci et melle, qui<bus> tussem patiuntur cum melle Attico despumatum et cui de serpentibus percussus fuerit [cuius sanet] herbam gentianae admisce. Si voluerit virtutem antidoti huius probare, include gallus simul et serpente<m> asperu<m>: serpens ven<en>osum occidit gallum, pone ergo antidotum, eius granum, in ore sive in aure galli, mox reviviscit. Conficitur autem sic. Quia ex profundo mortis reducit ad pristinam sanitatem, quod Graece dicitur authora, conveniunt potiones magnitudinis fabae Aegyptiacae. Recipit haec: calamo aromatico Z septe<m>, costu<m> Z sex, siseleos Z sex, cardamomum Z quat<t>uor, carpobalsamo Z octo, ameos Z quat<t>uor, sagapeno Z quat<t>uor, smyrnes Z quat<t>uor, cyperu<m> Z octo, piper albu<m> ÷ II S, opium Z XXX, crocu<m> ÷ I, euphorbium <÷> tres, pyrethru<m> Z quat<t>uor, spica<m> nardi Z tres, rutae agrestis semen Z tres, cassia<m> Z tres S, apii semen Z quat<t>uor, hyoscyami semen Z XXX, rosae siccae Z tres, pe[re]troselini semen Z octo, opobalsamo Z nove<m>, [e]xylocassia<m> Z duo, amomu<m> Z quat<t>uor, mel Atticum quod sufficit. Si calamu<m> aromaticum non inveneris, mittis murra<m> ÷ I et bryon ÷ I.

[XVIII] <XX>. Antidotum Gentilis medicis epilepticis, omnibus qui ex humore melancholico vexantur satis prodest. Recipit haec: cortice<m> <de> radices feniculi libra<m> una<m>, epithymum recente<m> <dra>g̃m. quat<t>uor, radices apii ÷ quat<t>uor, ruta<m> viride<m> ÷ quat<t>uor, flores pulei<i> ÷ quatuor, aceti acri 88 tres. Infundis per triduo, postea coquis ut redeat ad heminam et, dum coctum fuerit, colas mundissime et misces ibi mellis despumati libra<s> quat<t>uor et coques lento igni ut redeat ad spissitudine<m> mellis et pone de foco ut tepefiat et immisce ibi alo<n>e mundus pulver ÷ sex et ex ea confectionem mittis coclearium tria de sucum centauriae et una acceptione dabis in apozema apii et modicum salis et sucum centauriae tempore viriditatis suae facis et semoto reponis ut in tempore exinde misceas ut potueris dare.

XX<I>. Antidotum diarubum faciens ad empyicos et ad pthisicos: her<bam> bifarina<m> ÷ duo, amygdalas amaras ÷ duo, hyssopi coma<m> Z II, ireus Illiricae Z duo, panacis radice<m> Z duo, crocu<m> ÷ unu<m>, amyly<m> ÷ I, mellis despumati hemina<m> una<m>.

XXI<I>. Antidotu<m> diabolbon faciens ad pthisicos, ad tussicos, mundans et expurgans thoracem: bulbos mundos et coctus ÷ sex, crocu<m> Z I, piper nigru<m> Z duo, ireos Z duo, hyssopo Z duo, melle hemina<m> unu<m>, aceti tetartum. Bulbos coquis et ceteris et ita sicca cum oxymelli permisces.

XXII<I>. Antidotu<m> faciens ad diaphoreticos: aristolochia<m> ciclamaticos ÷ unu<m>, amygdalas amaras ÷ IIII, melle despumatum quod sufficit.

XXIII<I>. Antidotum picra Gal[i]eni: cassia<m> fistula<m> Θ XVIII, xylobalsamu<m> Z XVIII, spica<m> nardi Θ XVIII, crocu<m> Θ dece<m> et octo, mastice<m> Θ dece<m> et octo, cinamomu<m> Θ dece<m> et octo, aloen [Θ] hepaticu<m> libra<m> I S, schoenanthu<m> Θ dece<m> et octo. Dabis cum mulsa cocleare plenum ad stomacho qui phlegmate abundat et ad splenem et ad hepar.

[XXIII] <XXV>. Antidotum hygia qui facit ad stomachi dolore<m>, ad eiusdem duritia<m>, ad vertigine<m> capitis, ad fauces, ad gravedinem, ad uvam, ad suspirium, ad raucos, ad pectoris dolore<m>, ad tussem, ad duritiam hepatis, ad splene<m>, ad tortura<m> <inte>sti[n]ti<nti>norum, ad renes dolore<m>, ad vessicae dolore<m>, ad strangu[i]ria<m> et dysuria<m>. Ad dysenterico cum vino mixta et aqua calida datur. Ad febris<s> cotidianas et tertiana<m> sive quartana<m> in vino vetere datur, ad menstrua movenda, ad mortuum pecus et qui<bus> non purgant vel ad partum vel abortum laeduntur, ad conceptum servandum, ad anhelitum, ad dolore<m> matricis, ad calculosu<m>, ad stomachi pressura<m>, ad subductiones animi, ad punctos et tortiones totius corporis, ad cibum non continentes, ad aciditas vel fumosa<s> ructatione<s>, ad morbum regium. Species infra scripturas tunsas et cribellata<s> in unu<m> redigis et admisces mellis Attici libra<s> tres et teris in mortario marmoreo diebus quinque continuo et ponis in doliolo stagneo vitreo et inde uteris cocleare una in apludii potione et aqua calida. Si mel Atticum non inveneris, cuminum mittis libra<s> quinque. Confectio eius haec est: piper album ÷ I, petrosilino scripulum nove<m>, feniculi semen scripulu<m> nove<m>, careu<m> scripulu<m> XXI, ameu<m> scripulu<m> nove<m>, libysticum scripulu<m> viginti et unu<m>, zinziber ÷ I, apii semen dragma<s> tres, anesu<m> dragma<s> tres.

XXV<I>. Antidotum paeonia qui faciens coel<i>ae et omnibus intestinis ita ut ab una potionem doloris cessent. Facit ad pthisicos, qui etiam sanguinem excreant, septem potiones datis, ad lateri<s> dolore<m>, ad ischiadam, ad ileon, ad quartanas accepta antidota ante accessione<m>, suspiriosi<s> etiam valde prodest. Recipit haec: spica<m> nardi dragma<s> sex, amomu<m> dragma<s> una, croco dragma<s> duodeci<m>, costu<m> dragma<s> octo, euphorbio dragma<s> quindecim<m>, storace<m> Isaurica<m> dragma<s> sex, zinziber dragma<s> octo, hyoscyami dragma<s> duo, pyrethri dragma<s> sex, piper album dragma<m> una<m>, piper nigru<m> dragmae sex, piper longum dragma<s> octo, reuponticum dragma<s> quindecim<m>, thus dragma<s> duo. Trita mixta, mel quod sufficit.

XXVI<I>. Antidotum athanasia [e]prae<st>at⁸ stomachi<cis>, pthisicis, dysenterici<s> et <ad> omnem dolore<m> interiores: storace<m> calamiten dragma<s> duo, spica<m> nardi dragma<s> duo, costu<m> dragma<s> duo, eupatoriu<m> dragma<s> quat<t>uor, crocu<m> dragma<s> duo, eleniu<m> dragma<s> duo, cassia<m> fistulam dragma<s> duo, opiu<m> Thebaeu<m> dragma<s> quat<t>uor, mel despumatum quod sufficit.

XXVII<I>. Antidotum theriace facit a<d> synachicos, si gargarizetur. Facit et ad anhelitum et ad epilepsia<m>, ad arth<r>iticos, ad pleuriticos, ad hepaticos, ad spleneticos, stomachicos, a<d> coeliacos, ad renum frigidore<m> vel dolore<m>, ad calculos, ad vessicae dolore<m>. Facit <ad> stomachum, nephriticis, peripleumaticis, caput purgat, facit ad morsum serpentium: colocynthidu enteriones dragma<s> viginti, aristolochia<m> rotunda<m>, apii semen, spica<m> nardi, petroselino, croco, cassia<m> ana dragma<s> dece<m>, trifolii acuti semen, cardamomi, arceuthidon, piper albu<m> ana dragma<s> septima<s> decima<s>, stycados, chamaedryos, prassiu<m>, agno[s]sperma, bryonias, schoenanthu<m>, dauci sperma, cuminu<m> Aethiopicus, scilla<m> cocta<m>, ruta<m> agreste<m>, lauri bacas, eryngi radice<m>, libano ana dragma<s> septe<m>, sagapenu<m> dragma<s> octo, murra<m> Trogl<od>yten dragma<s> sex, gentiana<m> dragma<s> quinque, opopanax dragma<s> tres, scordiu<m> dragma<s> quat<t>uor, foliu<m> dragma<s> quat<t>uor, centauria<m> dragma<s> tres, mel non coctu<m> quantu<m> sufficit. Dabis in potione medicamenti dragma<s> tres cum hydromelli. Bona est[u], valde et experta in omnibus.

⁸Nel codice si legge 'epreat', che non rende alcun significato.

XXVIII<I>. Antidotum digestoria faciens ad colum et ad strophum, <ad> tortiones et ad hepaticos: piper nigrum, piper album ʒʒ, ameos, crocum, careum, apii semen, spico, marrubium, libystici semen, petroselini semen in olla ana ÷ I, mel despumatum quod sufficit.

[XXVIII] <XXX>. Antidotum Salvianum qui facit ad omnia quae in stomacho laborant et intestinorum dolorem et ad hepaticis et ad spleneticis et ad pleuriticis et ad hydropicis et ad calculosis et qui tinea habent. Conficitur his sic: gentianae radix ÷ I, rutae agrestis radices ÷ tres. In vino vetere sextaria tres ad tertias decoques. Cum is bene coxerit, per linteolum diligenter colas et sic addis pulver gentianae. Deinde accipiat qui patitur quartarium unum, cottidie bibat et omnia mala stomachi reiciet et sanabitur. Hoc multi probatum esse[t] cognoverunt.

<XXXI>. Antidotum nephriticis. Educit enim urinam spissam et malo colorem habentem in tantum ut renes et vessicam mirabiliter purget et dolorem renium per petroselino semen et feniculi semen, cyperum, thymum ana ʒ IIII. Teris et cernis et das ex eo pulvere coclearia una in calida.

XXXI<I>. Antidotum qui facit opisthonicis et arthriticis experimentatum nimis. Castoreum, piper album, petroselino aequis ponderibus cum melle conficis. Dabis ex eo coclearia una in mulsa tepida calicem medium.

XXXII<I>. Antidotum diarceuthidos qui facit hepaticos, spleneticos, stomachicis, nephriticis. Fastidium stomachi amputat et cachexiam emendat. Facit et ad eos qui ex aegritudinem manducare non possunt. Recipit his: piper album ÷ quatuor, libystici semen ÷ duo, conion semen, id est cicuta, ÷ duo, arceuthidis carne, id est semen iuniperi, ÷ quatuor, selino spermatos ʒ, secleos, id est raphani Gothici radices, ***, mel Attico despumatum quod sufficit. Dabis his ex eo ad magnitudinem Abellanae aut Ponticae, si febrit cum hydromelle dabis, si non febricit cum oenomelle dabis [si non febre cum vinomelle].

XXXIII<I>. Antidotum ad memoria ut, si quid fecerit, teneas. Recipit haec: herba margellicum, verbascum,⁹ [c]agrimum viride tritum cum herba

⁹Questo è il testo trådito: 'herbamargelli · cum verbas cum'.

phlo[g]mon et ireos et ovi albores. E<t> quantum deposita diebus viginti tres fermento, nascuntur vermis, hos cum supra teres et depone aliis diebus quadraginta et invenies adhuc eum. Haec cum melle misce summo et tere ad memoriam. Est enim potentissimum si per singulos annus cum melle gustes dicens haec: «alotomentum sedraoton terfice isfinias nereta despone permofinet ment». Haec mihi et Platoni in usum erat. Facit autem haec superscripta luna crescentem in decima signo Tauri. Observabis his ab omnibus triginta et accipis ut dictum est, sed cave ne[c] aliquem annus intermittam. Si non accipiendo et tibi nimie[e]tas, pediculorum¹⁰ nocebit herba, quam ipsa est phlo[g]mon, herba quam Mercurius hac illi dedit: pro carmina descendat. Ipsa est quam rusti<c>e fructico>sam vocant, unde paleam hordeum pellunt.

[XXXIII] <XXXV>. Hiera Gal[li]eni: colocynthidae enteriones, scilla<m> assa<m>, agaricum, Hammoniacum, scamonia<m>, helleborum nigri de radicibus corticis, hyperica<m> ana dragma<s> sex, epithymum, polypodium si[o]cco, id est <hy>oscyamo de alia, chamaedryos, prassiu<m>, cassia<m> ana dragma<s> octo, Trogl<od>yten, sagapenum, aristolochia<m> longa<m>, piper longum, piper nigrum, piper album, cinnamomum, opopanax, castoreus, petroselinus ana dragma<s> quat<t>uor, mel quod sufficit. Das in mulsa cui addis salis coclei unus. Dabis his integram dosis numero dragma<m> una<m>, aquam cocleari quat<t>uor. Omnibus tamen <i>sta melior est, quia purgat de profundo supra modum varius humores et neque fastidium neque aliqua<m> querella<m> ae[n]grotantibus inferi<t>, sed magis benedice[re]ndo. Sanat igitur hemicranicas passiones, [e]stomachicas passiones, epilepticas, melancholias, mania<m>, lethargus morosus, caginis oculorum, surdum, vocis a[d]missionis, stomachicos, diuturna<s> epilepticus passionis, spleneticus, nephriticas, colicas. Menstrua mulieribus [s]educit et sciati[a]cus iuvat et podagricis, arth<r>iticis, omnibus tremulosis et impetiginis[is] agrestis iuvat. Elephantiosus diuturnas vel typicas febres iuvat et a mali<ti>bus, a vuln<er>a grossas et omnibus curat. Purgat et omnis malus humoris et calculosi.

XXXV<I>. Antidotum ad stomachum frigidum, hii ergo qui ex distemperantia frigida stomachum in causa habent et cibum bene non digerunt. Optimum est adiutorium per ore dandum et multum a nobis probatus. Dicitur autem haec confectio climax. Recipit his haec: inulae ÷ quat<t>uor, feniculi semen ÷ tres, piper ÷ duo, mel Atticum optimum

¹⁰Questo è il testo trādito: ‘&tibi · nimie · &apeduculorum’.

libra<s> duo. Si autem non est Atticum, mitte quale inveneris, bonum, despumatum. Ego enim addidi[t] erucæ semen ÷ I et in omnibus mihi melior visus est. Addidi etiam et sinonos Syriacu ÷ duo, sile Z duo et mel ÷ sex. Magnificum est in multis rebus, non solum ad inflationes stomachi et indigestionem, sed et mulieribus menstrua deducit. Rursum ego eum et ad dysp[ro]noicos et mirabiliter operatus est. Dantur enim coclearia duo, mane et post cenam. Dedi enim et cum cramatos: fit enim crama quemadmodum nectar. Mane his cum aqua 88 facit ructos suaves. Datur his et ad omnem tussem et quibus de capite in thoracem rheuma fluit et ad o[mn]es intrinsecas passiones. Facit et ad fastidium et Venerios excitat actos.

[XXXVI. Antidotum Diospoliten Galeni. Recipit haec: cuminum infusum in aceto acerrimo die et nocte et frixum tostatum ÷ II, zinziber ÷ I, piper ÷ II, rutæ folia viridia 2 I, nitru[m] 2 I, apii semen 2, anethi semen 2, saxifragæ ÷ I. Omnia tundes et com[m]isces in melle despumato et dabis cocleare plenum post cenam et super calidam aqua[m] bibat. Hoc his facit, ad stomachi dolore[m], ad lateris, ventris vel intestinalium, hepaticis, splenicis, ad renum et vessicæ vitia fortiter mendat, si vis trochiscos facere cum vino veteri dragmas singulas.]¹¹

XXXVII. Antidotum hieralogadiu[m] Theodori medici ad omnes mortiferas passiones et diuturnas et ad manias, melancholicis, hepaticis, splenicis, <ad> spasma, hydropicis data. Purgat humores abundantes nec solutionem praestat nec angustiam nec anxiam, sed confortationem et virtutem corpori praestat, epilepticis, stomachicis et qui<bus> subito conruunt vel his qui spumam mittunt et qui linguam suam moriunt et ad omnes mortales venena et menstrua mulierum producit. Accipienda tertio in mense in hydromeli Z tres, cyathis duobus. Ista enim species habent sic: murra[m] Trog[ylodyten] 2 II S, euphorbiu[m] 2 II S, agaricu[m] 2 sex, aloes unciae quinque, Hammoniaco[m] unciae sex, folium unciae sex, thymu[m] comes, epithymu[m], unciae qui[n]que, polipodiu[m] unciae quinque, cassiae syriggos unciae quinque, chamaedryos unciae quinque, cinnamomu[m] unciae quinque, colocynthidos unciae duodeci[m], helleborum nigro unciae sex, scilla[m] assa[m] unciae sex, folium unciae sex,

¹¹Questa ricetta è la medesima di quella numerata III e il suo testo è quasi del tutto identico, eccetto i seguenti *loci*: ‘nitru[m]’ *pro* ‘nitri’; ‘apii semen 2’ *pro* ‘apii semen 2 I’; ‘saxifragæ’ *pro* ‘saxifraga[m]’; ‘hoc his (o forse errore di trascrizione della congiunzione *autem* compendiata?) facit’ *pro* ‘hoc autem facit’; ‘ mendat’ *pro* ‘emendat’; ‘dragmas singulas’ *pro* ‘Z singulas’. Non si può escludere che essa sia stata aggiunta in un secondo momento per restaurare la numerazione progressiva secondo l’indice.

d[i]acrydiu⟨m⟩ unciae sex, hypericu⟨m⟩ unciae quinque, b[i]delliu⟨m⟩ unciae quinque, prass[c]ium unciae quinque, piper album unciae tres, piper nigrum unciae tres, piper longu⟨m⟩ unciae tres, crocu⟨m⟩ unciae tres, sagapenu⟨m⟩ unciae tres, petroselinu⟨m⟩ unciae tres, mel quod sufficit.

XXXVIII. Antidotum anicetus facit autem infirmis, somnum presta⟨t⟩, stomachi acidiam tollit vel ingestionem. Dabis autem in accensionibus typicorum ante duas horas cum chamaedri apozemam. Menstrua mulierum deponit. Datur cum apozemam Artemisiae. Datur et ad vissicae querellas cum vino et melle et <ad> oppressiones omnes matricis. Facit his tertianariis cum apozema chamaedryos, cotidianariis cum apozema hyssopi et feni Graeci. Recipit autem haec: castoreum Z quat⟨t⟩uor, zingiber Z quat⟨t⟩uor, nardostachios Z quat⟨t⟩uor, cassia⟨m⟩ Z quat⟨t⟩uor, Lemnia⟨m⟩ sphragidum Z quat⟨t⟩uor, mandragorae folium Z quat⟨t⟩uor, crocu⟨m⟩ Z sex, opiu⟨m⟩ Z sex, daucu⟨m⟩ Z octo, seseleos Z octo, storace⟨m⟩ dragma⟨s⟩ octo, hyoscyamu⟨m⟩ Z octo, anisu⟨m⟩ Z octo, selino sperma Z octo. Zingiber, crocu⟨m⟩, opiu⟨m⟩ teris, cum vino facis trochiscos habentes Z I.

XXXVIII. Antidotum paeonia aliter faciens [sy]mp⟨y⟩icis, pthisicis, mirabiliter etiam his qui saniam iactant, in septe⟨m⟩ doses salvabitur, pleuriticis, nesciaticis, ad illi dolore, ad vessicae dolore⟨m⟩, colicos vero ex una potione liberat, febrientibus cum aqua calida vel quo⟨d⟩libet typhu⟨m⟩ vel hemitritaeum ante accessione⟨m⟩ datum et ad omnem sanguinis eruptionem et ad omnem capitis causas, mysterium autem his qui tussunt ex pectore vel ex thorace. Recipit his haec: paeoniae Z duo, euphorbiu⟨m⟩ Z duo, foliu⟨m⟩ Z tres, murra⟨m⟩ <Z> tres, storace⟨m⟩ Z tres, zingiber dragma⟨s⟩ duo, hyoscyamu⟨m⟩ Z I S, opiu⟨m⟩ Z II S, pyrethru⟨m⟩ Z I S, piper commune ÷ I S, piper albi Z tres, piper longi Z duo, reuponticu⟨m⟩ Z tres, libanu⟨m⟩ Z tres, crocu magmatos Z tres, saxifraga⟨m⟩ Z duo, mellis despumatum quantum sufficit. Dabis in modum fabae Cappadocae.

XL. Antidotum Hadriani: piper albu⟨m⟩ dragma⟨s⟩ vigi⟨n⟩ti, opiu⟨m⟩ Z dece⟨m⟩, crocu⟨m⟩ Z dece⟨m⟩, euphorbiu⟨m⟩ Z unu⟨m⟩, foliu⟨m⟩ Z unu⟨m⟩, spica⟨m⟩ n⟨ardi⟩ Z unu⟨m⟩, daucu⟨m⟩ Z I, rutae semen Z unu⟨m⟩, costu⟨m⟩ Z unu⟨m⟩, rosa⟨m⟩ sicca⟨m⟩ Z unu⟨m⟩, cinnamomu⟨m⟩ Z unu⟨m⟩, apii semen Z unu⟨m⟩, petroselino Macedonico Z

duo, opobalsamu⟨m⟩ Z II, feniculi semen Z I, nitru⟨m⟩ Z duo, sagapenu⟨m⟩ Z duo, cyperu⟨m⟩ Z II, hyoscyami semen Z XX, amomu⟨m⟩ Z I.

XLI. Antidotum Hadriani: piper albo Z XX, opiu⟨m⟩ Z quat⟨t⟩uordeci⟨m⟩, hyoscyamu⟨m⟩ Z quat⟨t⟩uordeci⟨m⟩, crocu⟨m⟩ Z V, euphorbiu⟨m⟩ Z unu⟨m⟩, Hammoniacu⟨m⟩ Z quat⟨t⟩uor, petroselinu⟨m⟩ Z I, rosa⟨m⟩ sicca⟨m⟩ Z I, petroselino Macedonicu⟨m⟩ Z I, marathru⟨m⟩ Z quat⟨t⟩uor, opobalsamu⟨m⟩ Z II, mel libra⟨s⟩ duo.

XLII. Antidotum Philoniu⟨m⟩: crocu⟨m⟩ dragma⟨s⟩ quinque, spica⟨m⟩ nardi dragma una, pyrethro dragma una, euphorbiu⟨m⟩ dragma una, piper dragma⟨s⟩ viginti, hyoscyami dragma⟨s⟩ viginti, opiu⟨m⟩ dragma⟨s⟩ dece⟨m⟩, petroselino dragma⟨s⟩ quat⟨t⟩uor, daucu⟨m⟩ dragma⟨s⟩ quat⟨t⟩uor, cinnamomu⟨m⟩ dragma⟨s⟩ duo, mel quod sufficit.

XLIII. Antidotum theodoreto ad omnes infirmitates, cephalargicis, stomachicis, pleuriticis, peripleumoni⟨cis⟩, spleniticis et quibus esca acescit in stomacho et quidquid mala circa stomachum abit, ad eos qui ex longa aegritudine non reparantur, ad auruginosus, ad malum colore⟨m⟩ habentem, ad initias hydropicis, ad pthisicos et ne[u]phriticus, ad colicos et qui⟨bus⟩ totum corpore gravantur. Confortat mirifice ad eos qui longa aegritudine patiuntur et feбриuntur et qui⟨bus⟩ adsidue typum patiuntur. Da⟨n⟩tur in accessione dragma⟨s⟩ quat⟨t⟩uor ad podagra⟨m⟩ et mulieribus causa quibus stillant et matricem suffocantur, ad ventrem et omnium interaneorum dolore⟨m⟩ vel vitia purgat optime cui accipit unu⟨m⟩ vernum et autumnu⟨m⟩, non praesentem infirmitatis sunt vitia sed venturas prohibet. Recipit haec species: aloē⟨n⟩ Z LX, agarico Z vigintiqua⟨ttuor⟩, croco Z ʒ, acoro Z ʒ, reuponticu⟨m⟩ Z ʒ, mastice⟨m⟩ Z ʒ, nardostachios Z ʒ, cinnamomu⟨m⟩ Z ʒ, piper album Z quat⟨t⟩uor, chamaedryos Z ʒ, myrobalano Z ʒ, asaro Z duo, piper longo Z duo, amomu⟨m⟩ Z duo, piper communis Z III, gentia⟨nam⟩ Z duo, [e]schoenanthus Z II, zingiber Z duo, ameu⟨m⟩ Z duo, meo Z duo, enteriones Z duo, colocynthide⟨m⟩ Z duo, d[i]acrydiu⟨m⟩ Z duodeci⟨m⟩, costu⟨m⟩ Z tres, cassia⟨m⟩ Z tres, mel quod sufficit. Et confectione⟨m⟩ facis et dabis modo Abellanae maiori⟨s⟩ cum vino aut calida aqua.

XLIIII. Quae potio dat fortitudinem ad omnem corpus humanum, sanat, quod aliud firmius nihil est, nec stomachi dolore⟨m⟩ patitur nec [d]iocineris nec hepati[ci]s nec

splenis nec renium nec cordis, neque sciaticus erit, nec latus ei dolebit neque pulmones, nec aliquo spasmo patitur nec tussem nec frigdorem nec oculi dolore<m>, nec dysentericus erit nec hydropicia eum temptabit aut <ad> suspirium facit et ad choleras et ad omnes humores et ad pectoris dolore<m> et ad thoracis et prode[e]rit omni corpori cui usus hoc pastillum fuerit. Facit ad pericula mortalia et qui<bus> venena accipiunt et ab omni periculo liberabitur. Omnia mala expellet. Accipitur quasi pastilli genus. Compositio eiusdem genus talis est: feniculi semen ÷ I, thymu<m> ÷ I, origano ÷ unu<m>, abrotoni ÷ I, piper ÷ I, petroselino ÷ I, chamaedryos ÷ I, barba<m> Iovis ÷ I, rapae semen ÷ I, iunci semen ÷ I, capsella<m> ÷ I, cyperu<m> ÷ I, trifolii semen ÷ I, amomu<m> ÷ I, gentiana<m> ÷ I, rutae agresti<s> semen ÷ I, armoraciae semen ÷ I, draconteae radices sicca<s> semuncia<m>, cuminu<m> ÷ I, puleio ÷ I, piperis albi ÷ I, herba<m> salvia<m> ÷ I, citri semen ÷ I, cassiae ÷ I, nardostachio ÷ I, eupatoriu<m> ÷ I, serpylli sicci ÷ I, aristolochia<m> longa<m> ÷ I, ericae semen ÷ I, semuncia<m> I, argimoniae radice<m> semuncia<m> I, acori semuncia<m> I. Haec omnia contunduntur in unum ad pulvere<m> lenissimum et ita cum melle Attico teres, bene commisces et siccum bene diligenter in buxide cornea utere, cum voluerit, vel ante lucem dabis in magnitudine Abellanae. Hoc si usum fuerit, semper incolumis perseverat.

XLV[I].¹² Antidotum diaprassiu<m> qui facit ad omnes mortiferas tusses. Recipit haec: prassiu<m> ÷ III, nardostachiu<m> ÷ II, hyssopu<m> ÷ II, origanu<m> ÷ III, glycyrrhiza<m> ÷ IIII, ireus ÷ IIII, radices apii ÷ IIII, scilla<m> ÷ I, thymu<m> ÷ II, calaminthes ÷ II, gliconus ÷ II, papaver ÷ II, dactylus Nicolaus quindecim<m>, caricas pinguis quindecim<m>, mel despumatu<m> libra<s> quat<t>uor, aqua<m> pluviale<m> sextaria tres. Omnes species superscriptas coques in aqua usque ad tertiam et sic mittis mel et iterum coques ut redeat ad spissitudinem mellis, uteris.

XLV<I>. Antidotum lexyretus faciens ad tertianas, ad quar<ta>nas, ad omnes typus et ad omnes periodum et cum rigore danda ante unam horam accessionis magnitudinem nucis Ponticae cum aqua calida. Confectio eius haec est: thiub<u>apyru, hyoscyamu<m>, cardamomum<m>, storace<m> calamite<n>, opium, murra<m> Trogl<od>yten ana ÷ octonas, crocu<m> dragma<s> quat<t>uor, costi Arabici dragma<s> dece<m>, rutae siccae

¹²Nel codice questa ricetta e quella successiva sono state invertite rispetto all'ordine stabilito dall'indice, che preferisco restaurare.

dragma⟨s⟩ dece⟨m⟩, cassia⟨m⟩ dragma⟨s⟩ duodeci⟨m⟩, piper albu⟨m⟩ dragma⟨s⟩ triginta et duo. Haec omnia tunsata et cribellata colligis cum melle despumatu⟨m⟩ quod sufficit.

XLVII. Notia hiera Galeni: colocynthidae enteriones dragma⟨s⟩ quatuor, scilla⟨m⟩ assa⟨m⟩ Z III, agarico Z III, Hammoniacus Z III, d[i]acrydiu⟨m⟩ Z III, hyperico Z sedeci⟨m⟩, epithymu⟨m⟩ Z III, polipodiu⟨m⟩ siccu⟨m⟩ Z II, b[i]delliu⟨m⟩ Z III, chamaedryos Z III, prassiu⟨m⟩ Z III, cassia⟨m⟩ Z VI, murra⟨m⟩ Troglodyten Z II, sagapenu⟨m⟩ Z II, aristolochia⟨m⟩ longa⟨m⟩ Z III, piper longu⟨m⟩ Z I, piper albu⟨m⟩ Z II, piper nigru⟨m⟩ Z III, cinnamomu⟨m⟩ Z II, opopanax Z II, castoreu⟨m⟩ Z II, petroselinu⟨m⟩ Macedonicu⟨m⟩ Z III, aloen Z III, hellebori nigri de radicibus corticis Z sedeci⟨m⟩, mel quod sufficit. Ista melior est, quia de profundo supra modum varios humores purgat et neque fastidium neque alia⟨m⟩ querella⟨m⟩ aegrotantibus inferi⟨t⟩, sed magis benedicendo. Sanat igitur hemicranicas passiones, stomachicis, epilepticis, melancholicis, mania⟨m⟩, lethargus morosus, caligines oculorum, surdus, vocis amissionis, stomachicus, diuturnas epilepticas passiones, spleneticos, nephriticos, cholicos. Menstrua mulieribus educit. Sciaticos iuvat, podagricos, arthriticos, omnibus tremulis et paralyticis, impetiginis agrestis, cacoehymis iuvat et a malitibus, a vulnera chronica, insana, vilia, phagedaena⟨s⟩, cancras et omnes curat. Purgat malos humores.

XLVIII. Confectio hiera Archigenis: chamaedryos, agaricus, prassiu⟨m⟩, stycadus singulorum dragma⟨s⟩ denas, colocynthidos enteriones Z XX, opopanax, sagapenu⟨m⟩ singulorum dragmas octenas, petroselinu⟨m⟩ Macedonicu⟨m⟩, aristolochia⟨m⟩ rotunda⟨m⟩, piper albu⟨m⟩, singulorum dragmas quinas, cinnamomu⟨m⟩, stachios, quod est spica nardi, murra⟨m⟩ Troglodyte⟨n⟩, poliu⟨m⟩, crocu⟨m⟩, singulorum dragmas quaternas. Omnia in pulvere subtilissimo redacta, mel optimo despumatum quantum sufficiat colliguntur. Accipit exinde potio integram pondus semunciae resolutum in mulsa tepidissima, quae potio ad ventrem solvendum datur et omnes humores noxius purgat.

XLVIII. Confectio hiera Iusti: colocynthidos enteriones Z XX, scilla⟨m⟩, Hammoniacu⟨m⟩, helleborum nigro cortice⟨m⟩, hypericu⟨m⟩, agaricu⟨m⟩ ana dragm. senas denas, poliu⟨m⟩ siccu⟨m⟩, epithymum, chamaedryos, biddelliu⟨m⟩, cassia⟨m⟩, aloen ana dragm[s] singulas, cinnamomum, murra⟨m⟩ Troglodyte⟨n⟩, piper albu⟨m⟩,

piper nigrum, petroselino, crocum, opopanax, sagapenum, castoreum, aristolochia longa dragmas quatuor, mel quod sufficit. Datur quando magnitudo est olivae maioris Afrae in mulsa tepida.

L. Cydoniati confectio haec est: Cydoniae maturae carnes Z VI, mel S[8] I, vino SS V. Mela Cydonia vero teris in mortarium et paulatim semper addis vinum [e]u[t] ad spissitudinem mellis veniat et colas eum cum panno diligenter et remittis in mortario et sic super addis mel et diutissime commisces et qui remanet vinum simul in mortario mittis in vaso picato et, cum opus fuerit, dabis ad vomicam stomachi et ad rheuma ventris vel dysentericis. Facit et ad gingivas rheumaticos et ad dentes, laxos si in ore teneatur.

LI. Item aliud Cydoniatum qui facit hepaticis, stomachicis vel ad nausiam stomachi et catarrhum calefaciendum digerit et tracheam stomachi purgat. Conficitur autem sic: piperis ÷ II, zingiber 8, xylocaryophyllo ÷ I (quod si xylocaryophyllum non inveneris, caryophyllum mittis 8, hoc est media est), puleii ÷ I S, nardi spica, caryophyllum[t], cinnamomum, petroselino ana ÷ I, mela Cydonia coctas et purgatas de intus et de foris librae tres S, mel despumatum lib. III S. Teris Cydonia in mortario ad mellis spissitudinis et mittis in caldaria minorem Cydoniam tritam et melle bulliat ad igne lentum et sine intermissione agitas tamdiu, facis bullire donec pastillos ex eo facere posses et sic ab igne levas et mittis pigmenta supradicta in pulverem deducta. Omnia simul bene commixta in mensa munda refundis, inter duas frondes de lauro semper involvis de medicamine, reponis et uteris.

LII. Enneamuson faciens hydropicis, pleuriticis, quartanis, stricte iis amphemerinis.¹³ euphorbium Z XII, ireus ÷ quatuor, pyrethrum <÷> quatuor, caryophyllum ÷ I, smyrna ÷ I, mel despumatum quod sufficit, Abellanae modum.

Antidotum panchrestum: calamo aromatico unciae sex, castoreo, croco unciae quindecim, costo unciae sex, seleos unciae duodecim, cardamomum unciae quatuor, carpobalsamo unciae sex, sagapeno unciae quatuor, meu[m] unciae tres,

¹³Riporto il testo trådito: 'stritensan · fimerini'. Errori da errata *distinxio* non sono infrequenti negli antidotari di cui mi sono occupato.

piper albo ÷ tres, [o]m[p]eonus¹⁴ unciae triginta, zingiber unciae quatuor, folio unciae tres, nardostachios unciae tres, dauco Cretico unciae viginti et tres, rutae agreste, cassia, apii semen ana unciae tres, petroselino Macedonico unciae sex, opobalsamo unciae nove, mel despumatum quod sufficit.

Antidotum Valerii qui recipit haec: inula ÷ tres, feniculi semen ÷ tres, petroselini ÷ tres, piper ÷ II S, libystici ÷ II, mel quod sufficit.

Antidotum ad omnes febres A[d]sclepiadis. Ad frigus, ad periodos, pleuritidis, pthisicis, empyicis, spleneticis, hydropicis, colicis, ad serpentium omnium morsus, ad menstrua mulierum, ad calculum datur Abellanae magnitudine: opio < V, hyoscyamu < V, cardamomu < II, libanu < II, cortice aut semen euphorbii < III, mel despumatum quod sufficit. Das ante una hora accessionis cum aqua tepida.

Antidotum diamacir facit dysentericis, coeliacis, lentericis, tenesmiosis et ad omnem solutionem ventris. Iste enim non solum ad solutum et matura, sed extemporalia, quae distemperantia fieri[t] sole[n]t, facit et ad omnem dolore[m] et conatione[m] et qui cum rasura sanguinis eiciuntur in tres dosis sanabuntur. Multo scio ab una potione sanatus. Experimentatus est, audaciter dabis. Recipit haec: opio, murra, acacia, storace, hypocistido, ros Syriacu, rodon xeron ana Z II, libano, corallu ana unciae tres, cecidos et macir ana ÷ I, sucu[m] arnoglossae, cymae rubi sucus ana 2, mel despumatum quod sufficit. Dabis pensus Z I S, dabis cum aqua calida. Tamen aut in solio aut in tina descendit. In ipsa aqua coquis hypocistidos, polygoni, plantagine, cyma rubi, argimonae, rodon siron, marathrum, myrtae folia et lentisci, oleastrum, lauros, rosmarinos, cypresso, sidia. Ista[s] [i]specie[s] facit singula[s] fasciculum in aqua fervere et in ipsa aqua descendat et sedeat dum potuerit et, antequam exinde exeat, dabis de ipso antidotum superscriptum. Hoc ter facias.

Acopum ad paralysin probatissimum et nervorum et perfrictione[m]: opopanax ÷ I, nitri rubri ÷ III, cachryos ÷ I, pyrethri ÷ II, castorei ÷ II, adarce[s] ÷ III, galbani ÷ I, piper ÷ II, resinae terebintinae ÷ III, cerae ÷ VII, sebi vituli musculi de renibus ÷ VII,

¹⁴Il trådito 'ompicomus' non restituisce alcun significato accettabile.

euphorbi ÷ III, olei cyprini ÷ III, olei laurini ÷ quat<tu>or, nardi ÷ IIII, adipis struthionis ÷ V, adipis anserini ÷ II, storaci<s> pinguissimae ÷ I, resinae pituinae ÷ II, medullae cervinae ÷ I. Castoreo et opopanace<m> solvis cum modicum vino, quae tundenda sunt tundis et mittis super remissa igne. Uteris hoc unguentum et opisthotonicis facit.

Antidotum Apollonii ad stomachum ex nimio calore laborantem: sucus plantaginis unciae nove<m>, mastice<m> unciae sex, myrra<m> unciae tres, pulei<i> unciae tres. Teris in aqua et das in modum magnitudinis fabae maioris in aqua calida [rabile glauciu<m> Z VII].

<Mir>abile collyria hiemalis quod sub die proderit satis mihi: <glauciu<m> Z VII,¹⁵ sarcocolla<m> Z IIII, opii unciae tres, croco unciae sex, traga<ca>nthi Z I, lithu haematitu Z IIII, cometes Z VIII, aquam pluvialem. Tere et collige.

Antidotum aliud qui datur in anno integro podagricis. Sanat enim podagra<m>, sed omnis articulorum dolorem et capitis et stomachi et oculorum dolorem sanat et dysenteria<m> et callus et hepatis et splenis et renis et conviscatus in articulis umidis satis bene solvet. Recipit haec: reuponticu<m> ÷ I, agaricu<m> ÷ II, phu ÷ III, petroselino Macedonico ÷ IIII, meo ÷ IIII, hyperico ÷ V, gentiana<m> ÷ VI, aristolochia<m> ÷ VII, centauria<m> ÷ VIII, chamaedryos ÷ VIII. Dosis viris unciae sex, mulieribus uncia una. Conficit<ur> autem haec sic: mittis omnibus in pila, tundis diligenter singulatim et pulvera[t] facta pensas et simul misces, iterum mittes in mortario, teris diu[m] et iterum tricocinas subtiliter trecocino et sic uteris sicut a nobis per singulos menses, ordine dece<m>: mense Ianuario dabis diebus quinque dies post dies, mense Febuario dabis dies sex dies post dies, mense Maio dabis quinque die<s> post dies, Iunio dabis duo die<s> post dies, Iulio dabis die primu<m>, mense A<u>gustus dabis die primo, mense Septembrio dabis die primo, mense O<c>tubrio dabis die[bus] secundo, die<s> post dies, mense Novembrio dabis die[bus] secundo, <dies> post dies, mense Decembrio dabis diebus quat<tu>or die<s> post dies, id est uno die in medio tran<s>ponat et sic per mensis compleat dies numero triginta et sex in anno vertentem.

¹⁵Stando al testo tràdito (f. 86r), questa ricetta e quella precedente si leggono in un unico tenore, senza la rubricatura che nel codice di Bamberg è indice dell'inizio dell'illustrazione di un diverso medicamento. Lo riporto qui: 'inaqua calida · rabile glauciu · ZVIII · colliria · hiemalis eqs.'. Ritengo che sia occorsa, oltre ad una errata *distinxio*, una *traspositio verborum*, anche sulla base di una analoga ricetta di un noto collirio 'diaglaucium' in Scrib. Larg. 22, ove gli ingredienti utilizzati sono sostanzialmente gli stessi.

Oportet autem eum qui bibet abstinere in toto anno ab carnibus bubulas et porcinas et leporinas et fungus et brassicas et senape⟨m⟩ et acris omnibus oleribus et a but⟨y⟩ro caro¹⁶ et bene digestus esse, lavare pedis in calda aqua et sic unguere oleo et latis bibere ordinate per tempora.

Troc⟨ischi⟩ diacoralli sanguine exspuentibus: corallu⟨m⟩ ÷ I, Cadmian ℥, balausti[c]a⟨m⟩ ℥, amylo⟨m⟩ ÷ II, Lemnias sphragi[a]s dragmas duo, hyoscyamu⟨m⟩ ℥, opio dragma⟨s⟩ duo, hypocistidos sucu⟨m⟩ dragmas duo. Colligis in suco arnoglossi et facies trochiscus ana dragmas singulas et in pusca[s] dabis.

Troc⟨hisci⟩ ad somnum de probatis: semen hederæ ÷ II, papaveris semen ÷ I, peucedanu⟨m⟩ ℥, tra⟨ga⟩canthes sol. IIII. Haec omnia faciens pulvera mollia et colligis in infuso tra⟨ga⟩cantho et facies trochiscos minoris et reponis in doliolo. Cum necesse fuerit, solvis in aqua fontana et linis in fronte et in naris et post auris et mox obdormiscit vel certe pro thymiama ad naris tene et odori obdormiscit.

Croci[s] magmatos confectio: murra⟨m⟩ ÷ I S, mannes libani ÷ I S, croco ℥, aloē⟨n⟩ ℥, Sinopide⟨m⟩ ℥, vino optimo quod sufficit.

Croco[co]magma confectio: croco ÷ I, murra⟨m⟩ ÷ I, sag[u]mine⟨m⟩ ÷ I.

Troc⟨hisci⟩ Faustinas: calce⟨m⟩ viva⟨m⟩ Z XVI, lamnio Z XVI, charta⟨m⟩ usta⟨m⟩ Z XXX. Cum sucu⟨m⟩ betæ, sal conficis.

Unguentum ad lu⟨em⟩ expellendam. Tollis intestina columbæ et cum aromatibus omnibus commiscas, quæ, cum imposueris super in carbones, morbos, passiones et omnes genus luis depellit. Haec enim sola contra scripta summe faciet et si occisam demiserit ut vermes facias, qui vermes triti et dati, si qui[s] iam desperati sunt de his morbis, dabis cum calida aqua, statim liberabunt. Etiam si ad collum sive de brachio de phoenicio alligaveris, optime facit.

Medicamentum ad mamillas virginis ut perpet⟨u⟩o stent: novem <d>rg. femi⟨nae⟩ leporis cum coagulum leporis. Trita et ex eo mamillis inlitu⟨m⟩ crescere eas non sinit.

¹⁶Così si legge nel codice: ‘&abitrocaro’.

Item ericius prendes et de <e>o camna ex[t]enterabis vivum et fel eius tollis et mittis in acetabulum et digitum medicinale in fel intingis et mamillas circumlinis remedio. Zizzinae eius¹⁷ nec crescant facies salvis menstruis suis.

Hypnoticum adiutorium, id est somnificum, conveniens his qui chirurgiam operantur aut sectiones, ut dolore<m> non sentiant soporati. Recipit: opio Thebaicu<m> Z, mandragoris sucus ex foliis unciae octo, cicutae his viridis sucus, hyoscyami sucu<m> unciae tres. In unum cum aqua sufficienti ut sucum faciat et ipsum sucum in spongia rude sicca redigis et diligenter siccabis. Et dum uti volueris, ipsa<m> spongia<m> ad hora<m> infundis in calida et naris adponis et facit ut ad se ipsum rapiat spiritum, donec dormiet, et, dum expergisci[t] volueris, alia<m> spungia<m> in aceto calefacto infusa ad nares ponit.

Item et trochisc[l]us dia [c]ton picron amygdalon, qui facit hepaticis, probatissimae: costu<m>, amygdalas amaras, aloen, anisu<m>, gentiana<m>, petroselino, absinthio Ponticum, omnia ana ÷ I. Colligis cum aqua, forma troc<hiscos> drachmeos¹⁸ et das cum calda aqua sera et mane.

Crocomagmae confectio: croco ÷ I, murra<m> ÷ I, rosa<m> sicca<m> ÷ I, amyly<m> ÷ I, gummen ÷ I. Colligis in vino optimo.

Fermentum diachylon: lithargyru<m> libra<s> quinque, cera<m> ÷ [I] quindecim<m>, sucus hibisci libras duo, sucus lini s<eminis> libra<s> duo, sucus fen<ic>uli libras duo, fermentum libra<m> una<m>. Conficis et uteris.

Oxyra crocera: pice<m> sicca<m> libra<s> duo, cera<m> libra<m> una<m>, Hammoniacu<m> ÷ IIII, libanu<m> ÷ IIII, galbanu<m> ÷ IIII, croco ÷ II, aceti acri SS III.

Sapone<m> Constantini: nitru<m> assu<m> ÷ I, galla<m> ÷ I, costu<m> ÷ I, Celtica<m> ÷ I, spica<m> ÷ I, smyrnes ÷ I, ireos ÷ I, folia myrtae sicca ÷ I, foliu<m> ÷ I, croco ÷ I,

¹⁷In questo punto il codice presenta di nuovo un'errata *distinxio*, che non sembra restituire alcun significato apprezzabile: 'remediosis · sine · eius eqs.'.

¹⁸Nel codice si legge 'giracmeos'.

ladanu⟨m⟩ ℥, acacia⟨m⟩ ÷ I, Afro nitru⟨m⟩ ÷ I, mali granati cortice⟨m⟩ ÷ I, cassia⟨m⟩ ℥, saponēs Gallicos libra⟨s⟩ duo.

Item saponem Constantini ad desiccandas rheuma: balaustia⟨m⟩ ÷ II, aloē⟨n⟩, murra⟨m⟩, thus masculu⟨m⟩, foliu⟨m⟩, costu⟨m⟩, spica⟨m⟩, Hammoniacu⟨m⟩, rosae flos, galla⟨m⟩, cortice⟨m⟩ granati, ostreae, xylobalsamo, schoen[u]anthus, sandaracha⟨m⟩, <sta>phis agria ana ÷ I, ternas saponēs gallicos libras quat⟨t>uor. Colas cum succo lupini.

Epithema enaimos Afra barbara facit ad magna⟨s⟩ passiones et maxime ad capitis factas plagas et syringia sinus vulnerum, fracturas iuvat et hepaticus et splenicus et sine inflatione glutinas plagas, sed et cartilagine⟨s⟩ incisas et ossa mirabiliter sanat. Adhuc etiam facit et adipi foras et sinus glutinas magnifice <et> scorticatura⟨m⟩ sublato humore huc superpositum. Est autem et <i>schaemos, id est reprimat sanguinem mirabiliter, maxime sanguine⟨m⟩ vomentibus, inductis in pellis duabus, una quidem ad mamillas, altera super scapulas ad dorsum: mirabiliter constringit sanguine⟨m⟩. Facit ad canis morsuram sine inflammationem, ad sanitatem perducit et vincit et sine inflammatione reddit plagas omnes et solvit in hieme per dies tres: cera⟨m⟩, pice⟨m⟩, aspal⟨a>tho, resina⟨m⟩ pituina⟨m⟩ ana libra⟨m⟩ una⟨m⟩, mannes ÷ VI, psimithiu⟨m⟩ ÷ III, chalcanthu⟨m⟩ ÷ III, opopanace⟨m⟩ ÷ II, oleo hemina⟨m⟩ aut lib, aceto 8[8] I. Cera⟨m⟩, aspal⟨a>tho trito, oleo et aceto modico in caccabo mittis et resolvis et sic supermittis picem et resinam. Quando autem semis coctus est, levas caccabo, subinfrigidas et superspargis chalcanthu⟨m⟩ resolutum, acetu⟨m⟩, ex illo 88 paulatim ne ebulliat, omnem autem infundit leniter et agitas. Quando autem amolyn⟨tus> fuerit, levas ab igne et mittis opopanacus ante una die infusa in aceto, pars quae remansit de mensura, ut perfundatur, et sic super spargis psimithium et mannes simul trita diligenter et modicum facis tepescere ut se colligat. Observa ne aced⟨i>atur. Opopanax et mannes transfundis in mortario et demittis infrigidare. Cum opus fuerit, utentur.

Ad febres incidendas porcellaginis et betae sucis mixtus. Infusa lana super umbilicus imponis, statim febris cessat.

Item ad febris, naevis quae imae si<n>t in caulibus tenet. Tollis et emittis et, cum se remisc<u>erit, coquis cum mel ad tertias, repet<e> a luce repositum signatum in doliolo et das. Bibat coclearia tres. Incidit febrem.

Diachylos: lini semen hemina<m>, feni Graeci hemina<m>, <hi>bisci libra<s> duo, rosa<m> sicca<m> libra<m> una<m>, malva<m> silvatica<m> radices $\bar{p}$. II. Haec infundes in aqua ss XVIII et olei $\bar{p}$. III, spuma<m> argenti $\bar{p}$. III, cera<m> libra<s> VI, decoquis lento igne et uteris.

Confectio dialthaea chalastica. Recipit haec: hibisci $\text{li}\bar{b}$. I S, feno Graeco hemina<m>, lini semen hemina<m>. Haec omnia infundis per triduo in aqua ss VIII in vaso aeneo. Post haec tamdiu[m] coquis donec bene siccetur, deinde colas fortiter et pensas de suco ipso[s] libra<s> duo, oleo libra<s> duo et mittis in caccabo et coquis ad ignes lentus et semper agitas, donec sucus consumatur et solus oleo remanea<t> et sic iterum colas et mittis oleo in caccabo mundo et ponis ad focum cui addis cera<m> libra<m> una<m>, Colophonia<m> libra<m> una<m>, galbano $\div$ IIII. Confi<ci>tur et uteris.

Epithema ad pectus dolorem: centauria<m> dragmas dece<m>, Artemisia<m> dragmas XIII, camomilla<m> dragmas IIII, cera<m> dragmas XXX, resina<m> dragmas XL, adipe<m> a<n>serino dragmas LV, mel dragmas dece<m>, vino Falerno.